

Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Çanakkale Merkez Örneği^a

*Determining the Level of Financial Literacy of Secondary School Students: An Example of the
Çanakkale Center*

Neda ŞAYAN^b

Salih YAKUT^c

Özet

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin çeşitli değişkenler bakımından incelemek ve bu konuda çözüm önerileri sunmaktır. Araştırma nicel yöntem ile yapılmıştır. Çanakkale merkez ilçede 16 ortaokulda okuyan 311 öğrenciye Finansal Bilgi Testi uygulanarak veriler toplanmıştır. Veriler parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi ile analiz edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldığı puanlar ile cinsiyet, sınıf düzeyi, bütçe yapma durumu, ekonomi ile ilgili herhangi bir televizyon yayını, dergi vb. takip etme durumu arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Ayrıca, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldığı puanlar anne mesleği, baba mesleği, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aile gelir durumu, birikim yapma durumu, kumbara kullanımı, alışveriş öncesi ürün ve mağaza hakkında araştırma yapma durumu değişkenlerine göre karşılaştırıldığında ise anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Öğrencilere ve velilere yönelik finansal okuryazarlık becerisi eğitimi verilmesi konusunda çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Finansal okuryazarlık, Ortaokul, Para yönetimi

Jel Kodları: F65, G53

Başvuru: 11.03.2022

Kabul: 20.05.2022

Abstract

The aim of this research is to examine the financial literacy level of secondary school students in terms of various variables and to offer solutions in this regard. The research was carried out with the quantitative method. Data were collected by applying the Financial Knowledge Test to 311 students studying in 16 secondary schools in the central district of Çanakkale. The data were analyzed with the Mann Whitney U Test and Kruskal Wallis Test, which are non-parametric tests. As a result of the research, there was no significant difference between students' financial knowledge test scores and gender, grade level, budgeting status, following any television broadcast, magazine, etc. related to the economy. In addition, there was a significant difference when the scores obtained by the students from the financial knowledge test were compared according to the variables of mother's job, father's job, mother's education level, father's education level, family income status, saving status, using a piggy bank, researching about the product before shopping and the store. Various suggestions were presented about providing financial literacy skills training for students and parents.

Key Words: Financial literacy, Secondary school, Money management

Jel Codes: F65, G53

^a Bu çalışma, TÜBİTAK 15. Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri kapsamında 1.yazarın danışmanlığında 2.yazar tarafından 1689B012126848 numaralı ve "Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Çanakkale Merkez Örneği" isimli araştırma projesinden türetilmiştir.

^b Öğretmen-Şayan Neda, Çanakkale Bilim ve Sanat Merkezi, nedasayan@hotmail.com, Orcid No: 0000-0002-2692-8240.

^c Öğrenci-Yakut Salih, Çanakkale Bilim ve Sanat Merkezi, salihyakut43@gmail.com, Orcid No: 0000-0003-0686-3061.

GİRİŞ

Günümüzde bireylerin kazanması gereken yeni bilgi ve becerilerin ışığında, eğitimde farklılaşmaya gidilmekte ve dünyayı daha iyi anlama ve anlamlandırma adına iletişim, bilişim, ulaşım teknolojileri git gide önem kazanmaktadır. Bu zamanlarda okuryazarlık kavramı karşımıza çok sıkça çıkmaktadır. Geleneksel anlamda okuryazarlığın dışında; 21. yy becerilerinin gerektirdiği ve toplumun değişen bilgi gereksinimini yansıtacak şekilde fen okuryazarlığı, medya okuryazarlığı gibi türleri de ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de finansal okuryazarlıktır (Güvenç, 2017: 936). Günümüz dünyasında finansal okuryazarlık bireylerin yaşamında önemli yer oluşturmaya başlamıştır.

Finans dünyası çağımızda hızla değişmekte ve gelişmektedir. İnsanlar refah düzeylerini daha iyi hale getirmek için finansal ve ekonomik yapıları bilmeli ve bu yapıları takip etmelidir. Finansal okuryazarlık; insanların finansal kavramlar ve ürünler hakkında bilgi sahibi olması, finansal riskler ve getiriler konusunda farkındalık oluşturacak bir eğitim ve uygulama süreci olarak ifade edilebilir (TÜBİTAK, 2020: 13). Daha basit bir ifade ile finansal okuryazarlık, finansı okuma, anlama, yorumlama ve finans hakkında bilgi sahibi olma olarak tanımlanabilir (Bedir, 2020: 9). Finansal okuryazarlık, insanların yatırımlarının ve tasarruflarının, gelir ve giderlerinin yönetilmesi olarak söylenebilir. Finansal okuryazarlık düzeyinin iyi olduğu ülkelerde tasarruf ve girişimcilik oranları da iyi görülmüştür (Yalçın & Öztürk, 2019: 83). Finansal bir araç olan para bizi tek başına mutlu bir insan yapmaya yetmeyebilir, ancak başarılı para yönetimi bizi finansal olarak başarılı ve mutlu bir insan olmamıza fayda sağlar (Özyurt, 2020: 52). Para yönetimini iyi yapan, finans okuryazarlık düzeyini arttıran öğrencilerin gelecekte hem bireysel hem toplumsal olarak ekonomi konusunda başarılı olabileceği düşünülmektedir.

Bu açıdan bakıldığında; ailede başlayan, anne ve babamızın sergilediği mali davranışlar ile şekillenen, okulda aldığımız eğitim ile devam eden bir süreci kapsamaktadır. Bu süreci yaşam yolculuğumuzda finansal davranışlara dönüştürmemiz için, eğitimimizin farklı kademelerindeki teorik bilgi birikimimizi uygulamaya geçirmemiz gerekir (Özbek, 2019: 152). Finansal okur yazarlığı eğitim yaşamımıza entegre etmeli ve bu becerileri küçük yaşlardan itibaren uygulamalıdır.

Türkiye’de finansal okuryazarlık 2010 yılından beri bilimsel çalışmalara konu olmaya başlamıştır. Üniversitelerde ve Borsa İstanbul gibi kurumlarda farkındalık kazandırıcı çalışmalar ve eğitimler ile yol alınmaya başlanmıştır (Reis vd., 2018: 295). Bir yandan da Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği 2012 yılında finansal bilincin ülke çapında artırılması amacıyla kurulmuş olup, 4. yıl toplantısında Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı sayın Yusuf Tekin “Finansal okuryazarlığın Milli Eğitim Bakanlığı müfredatındaki her dersin içinde kazanım olarak yer alacağını ve çocukların günlük hayatta kullanabilecekleri becerileri kazanmasının önemini” belirtmiştir (FODER, 2018).

Konu ile ilgili literatür taraması yapıldığında, finansal okuryazarlık hakkında yetişkinlere, lise ve üniversite öğrencilerine yönelik araştırmalara rastlanmış ancak ortaokul düzeyinde sınırlı sayıda araştırmalar yapılmış olduğu görülmüştür. Görülen araştırmalar aşağıda paylaşılmıştır.

Alkaya ve Yağlı (2015) tarafından yapılan çalışmada; üniversite öğrencilerinin finansal tutumu ile finansal davranışları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Finansal bilincin ailede kazanılmaya başlandığı, ancak bu bilgi ve becerilerin yeterli olmayarak eğitim ile desteklenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmalardan bazıları; UNICEF, Türk Ekonomi Bankası ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle 6-14 yaş grubundaki öğrencilerde finansal bilinç oluşturulması için “Sanat Yoluyla Sosyal ve Finansal Eğitim” projesi örnek olarak gösterilebilir. Buna ek olarak, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu ve Borsa İstanbul gibi kuruluşlar tarafından finansal okuryazarlık hakkında çocukların ve gençlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılması için çalışmalar yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerine yapılan başka bir çalışmada (Bayram, 2010) ise, öğrencilerin %65’inin bütçe yaptığı, %40’ının daha düzenli para biriktirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karaaslan (2020), Isparta ilinde 588 ortaokul öğrencisine anket ile 12 öğrenciye de görüşme yöntemini uygulayarak yaptığı çalışma sonucunda öğrencilerin ekonomi ile ilgili yayınları sıkıcı buldukları, paralarını hemen harcamak istedikleri için bütçe yapmadıkları, para biriktirmek için kumbara kullandıklarını tespit etmiş ve finansal okuryazarlık becerilerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir.

Güvenç (2017); ilk, orta ve lise düzeyinde 79 ders programına içerik analizi yöntemi ile doküman analizi uygulayarak yaptığı çalışmasında diğer derslere göre ilkökul düzeyinde daha fazla matematik ve sosyal bilgiler derslerinde finansal okuryazarlık öğrenim çıktısının yer aldığını belirtmiştir. Finansal okuryazarlığın ortaokul ve lise ders programlarında birbirini destekleyecek ve tamamlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği ile hizmetiçi eğitimler sayesinde öğretmenlere finansal okuryazarlık eğitimi verilmesi önerilerinde bulunmuştur. Bir başka çalışmada (Sönmez, 2016); 7. sınıf matematik uygulamaları seçmeli dersinde öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini incelemek amacıyla, video, ses kaydı, öğrenci çalışma dokümanları, gözlem notları gibi veri toplama araçlarını kullanarak finansal bilgisi olan öğrencilerin matematiksel bilgiyi daha iyi kullandığı ve daha tutarlı yorumlarda bulunduğunu belirtmiştir. Matematik öğretim programına öğrencilerin finansal okuryazarlığını geliştirecek nitelikte kazanımlar eklenip; vergi, enflasyon gibi konular dahil edilebileceği ile finansal okuryazarlığı arttırmaya yönelik seçmeli dersler konulması önerisinde bulunmuştur. Mammadova (2020) ise, ilkökul ve ortaokul öğretim programlarındaki finansal eğitimin öğrenme çıktılarını, 45 ders kitabındaki verileri doküman analizi ile tespit ederek; 104 ortaokul öğrencisi ile görüşme yöntemi ile finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemiştir. Araştırması

sonucunda, ilkökul ve ortaokul düzeyinde en fazla kazanımı sosyal bilgiler öğretim programında yer aldığı yanında, matematik dersi programındaki eksiklikleri de dile getirmiş ve finansal okuryazarlığın detaylı ve sistematik bir şekilde ele alınarak, 12 yıllık zorunlu eğitimin tüm sınıf düzeylerinde birbirini destekleyen nitelikte yer verilmesi önerisinde bulunmuştur.

Ebeveynler çocuklarına; “Ağaç yaşken eğilir” diyerek finansal okuryazarlığı küçük yaşlarda kazandırmalıdır (Garanti Bankası, 2020). Bunun yanında bireyin yaşamının farklı evrelerinde, finansal okuryazarlık üzerine etkili faktörlerde değişim göstermektedir. Okul yaşamından önce ebeveynler, okul yaşamı sürecinde ise okuldan ve aileden alınan eğitim ile iş yaşamındaki kazanımlar finansal tutum ve davranışları belirlemede etkili olmaktadır (Özbek, 2019: 5). Diğer bir ifadeyle, finansal okuryazarlık becerilerinin küçük yaşlarda öğrenilmeye başlaması insanların iş yaşamında olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Uzmanlara göre okul öncesi dönemde çocuklar, 5 yaşında para ile ilgili bilgileri ve 7 yaşında harçlık mantığını kavramaya başlarlar ve sınırları yaşayarak öğrenebilirler; mesela market alışverişinde sevdiği bir çikolatanın bir bedel ödenerek satın alınması gibi; “İlk biriktirme, hedef koyma, seçim yapma ve sorumluluk duyguları da bu yaşlarda gelişmeye başlar. Dolayısıyla çocuğunuza bir kumbara alıp, ona verdiğiniz parayı düzenli olarak biriktirmesini sağlayabilirsiniz. Böylece istediği oyuncuğun bu şekilde alınacağını öğrenebilir” (Garanti Bankası, 2020). Çocuklar kendi biriktirdiği para ile bir ürün satın almayı öğrenmiş olurlar.

Okul çağına geldiğimizde çocuklar artık kağıt ile madeni paranın değeri bilinir ve istediği bir şeyi alırken elindeki parayı değerlendirir. Ailesinden aldığı harçlık ile kendi ekonomisini yönetmeye başlar ve bu dönemde harçlığından arttırdığı bir bölümü de biriktirebilir. Çocukluk (erken yaş) döneminde harçlık alarak, kumbaramızda para biriktirip, paramızı harcayarak başlayıp, ilerleyen yıllarda okulda aldığımız eğitim ve deneyimlerimiz ile desteklenerek anlam kazanmaktadır (Özbek, 2019:158).

Bu konu ile ilgili; dünyanın çeşitli ülkelerinde farkındalığı arttırmak adına, “Para Haftası” gibi etkinlikler ile “Para Sınavı” yarışmaları düzenlenmektedir. Finlandiya; öğrencilerini “Zaldo” adlı oyun ile para sınavına hazırlarken, Danimarka da para haftasında, finans sektörü temsilcileri okulları gezerek bilgilendirme yapmaktadır. İngiltere; çocuklara harçlığını doğru şekilde harcamalarını bir çizgi karakter yardımıyla oyun ile öğretmektedir. Çinin eğitim müfredatında finansal okuryazarlık yer almaktadır. Türkiye de ise; FODER’in desteği ile çocuklar “Küresel Eğitim Haftası” etkinlikleri arasında çeşitli finansal okuryazarlık dersleri alır, bunun yanında finansal okuryazarlık ile ilişkili konular matematik, sosyal bilgiler, hayat bilgisi gibi derslerde verilmektedir (Garanti Bankası, 2020).

Literatür incelemesi sonucunda, lise ve üniversite öğrencilerine yönelik finansal okuryazarlık becerilerinin tespiti üzerine bazı araştırmalar var iken ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerinin tespiti üzerine araştırma sayısının çok az olduğu ve yapılan araştırmaların da finansal okuryazarlık hakkında kazanımların daha çok ders müfredatındaki yeri üzerine olduğu görülmüştür (Coşkun Erdoğan ve Erdoğan, 2018; Karaaslan, 2020; Mammadova, 2020; Reis vd., 2018, Taş, 2019). Ortaokul müfredatında finansal okuryazarlık üzerine seçmeli veya zorunlu dersler bulunmadığından finansal okuryazarlık ile ilgili kazanımlar matematik ve sosyal bilgiler dersleri içerisinde ve çeşitli projeler ile işlenebilmektedir (Alkaya & Yağlı, 2015; Güvenç, 2017; Sönmez, 2016; MEB, 2021). Finansal okuryazarlık becerileri üzerine derslerin olmaması, öğrencilerde bu beceriler üzerine bazı eksiklikler oluşturabilir. Bundan dolayı erken yaşlarda finansal okuryazarlık üzerine araştırma projeleri yapılması ve etkinlikler düzenlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesidir. Ayrıca bu araştırma ile ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık konusuna dikkat çekilmesi ve farkındalık yaratılması amaçlanmıştır.

Problem Durumu

Finans dünyası gün geçtikçe büyüdüğü için insanların ekonomi hakkında sahip oldukları bilgiler ihtiyaçlara cevap veremez hale gelmiştir (Karaaslan, 2020: 1). Erken yaşlarda finansal okuryazarlık bilgisi edinmek gelecekte insanların akılcı karar vermelerini pozitif yönde etkilemektedir (Çevik, 2018: 22). Alan yazında incelendiğinde finansal okuryazarlık hakkında 18 yaş ve altı insanlar çok az sayıda araştırma olduğu görülmüştür (Çarıkçı, 2019: 153). Reis vd. (2018) Türkiye’de 2010-2017 yıllarında yapılan finansal okuryazarlık hakkında çalışmaları inceleyen araştırmasında o yıllarda akademik personel, lise ve üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmalar bulunurken ortaokul öğrencilerine ilişkin çalışmalara rastlanmadığını tespit etmiştir. Ayrıca MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının yayınladığı ilk ve ortaokul öğrencileri haftalık ders çizelgesinde zorunlu veya seçmeli dersler listesinde finansal okuryazarlık dersi bulunmamaktadır (MEB, 2021).

Finansal okuryazarlık becerilerinin çocuklar için en önemli eğitim kademelerinden olan ortaokul döneminde edinilmesi oldukça önem arz etmektedir. Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler bakımından değerlendirilmesi ile öğrencilerin bu becerileri kazanma durumları anlaşılabilir ve yapılabilecek iyileştirmelere rehber olabilecektir.

Araştırma Problemi

Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Çanakkale Merkez Örneği

Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi nedir?

Alt Problemler

Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık bilgi testinden aldıkları puanlar; 1.Cinsiyete, 2. Sınıf düzeyine, 3. Anne eğitim durumuna, 4. Baba eğitim durumuna, 5. Anne mesleğine, 6. Baba mesleğine, 7. Ailenin aylık gelirine, 8. Para biriktirme davranışlarına, 9. Ekonomiyle ilgili herhangi bir yayın takip durumlarına, 10. Kumbara kullanımına, 11. Bütçe yapma durumuna, 12. Alacakları ürün hakkında ön araştırma yapma durumuna, 13. Alacakları ürünün mağazası hakkında ön araştırma yapma durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. YÖNTEM

4.1. Araştırma Modeli

Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin incelendiği bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Finansal okuryazarlık hakkında literatürdeki çalışmalar incelenmiş ve bu konuda okumalar yapılmıştır. Yapılan okumalardan esinlenerek finansal okuryazarlığa ilişkin veri toplamak için kullanılan ölçeklere rastlanmıştır. Literatür araştırması sonrasında ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyi hakkında ölçekler araştırılmış ve Karaaslan (2020) tarafından geliştirilen Finansal Bilgi Testi uygun görülmüş ve uzman görüşü de alarak ilgili ölçeğin kullanılmasına karar verilmiştir.

4.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Çanakkale il merkezindeki kamuya ait ortaokullarda eğitim öğretim gören öğrenciler, örneklemi ise Çanakkale il merkezindeki kamuya ait ortaokullarda eğitim öğretim gören öğrencilerin il genelindeki temsil oranına göre seçilen örneklem grubu oluşturmaktadır. Kolay erişilebilir olması bakımından basit seçkisiz örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü verileri dikkate alındığında 2020-2021 eğitim öğretim yılında kamuya ait toplam 16 ortaokul ve bu ortaokullarda 6969 öğrenci bulunmaktadır (MEB, 2020). Veri elde etme sürecinde yaşanabilecek güçlükler de hesaplandığında ve tespit edilen örneklem büyüklüğünün altına inmemek için örnekleme alınan toplam 311 öğrenciye erişilmiştir.

4.3. Veri Toplanması

Veri toplama aracının kullanımı için Gazi Üniversitesinde yapılmış yüksek lisans tezinde kullandığı finansal bilgi testi için Karaaslan'dan e posta yoluyla izin alınmıştır. Ayrıca Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ölçeğin ortaokul öğrencilerine uygulaması için izin alınmıştır. Okul yöneticileri ile irtibata geçilerek elektronik formlar öğrencilere ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılımda öğrencilerde gönüllük esası uygulanmıştır. Çanakkale merkez ilçede kamuya ait 16 ortaokulda okuyan 311 öğrenciye Finansal Bilgi Testi Google form aracılığıyla uygulanmıştır.

4.4. Verilerin Analizi

Veri Toplanan 311 öğrenciye ait veriler Statistical Package for Social Sciences (SPSS) ile analiz edilmiştir. Veriler normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi ile analizler gerçekleştirilmiştir. Değerlendirmede $p < 0,05$ değeri anlamlı farklılık kabul edilmiştir. Farklılığın kaynağını belirleyebilmek için Post Hoc alt analizlerinden Tukey HSD testinden yararlanılmıştır.

4.5. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırma bünyesinde Çanakkale il merkezinde özel okullar dışında ortaokullarda eğitim öğretim gören 311 öğrenciye ölçek uygulanmıştır. Katılımcı öğrencilere ait demografik özellikler sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcı Öğrencilerin Cinsiyet Bilgileri

Cinsiyet	n	%
Kız	177	56,9
Erkek	134	43,1
Toplam	311	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcı öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı %56,9 ile kız, %43,1 ile erkek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Sınıf Düzeyi

Sınıf düzeyi	n	%
5	119	38,3
6	69	22,2
7	63	20,3
8	60	19,3
Toplam	331	100,0

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların sınıf düzeyine göre dağılımı %38,3 ile 5. sınıflar, %22,2 ile 6. sınıflar, %20,3 ile 7. sınıflar ve %19,3 ile 8. sınıflar olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya en çok katılım %38,3 ile 5. sınıflar, en az katılım ise %19,3 ile 8. sınıflar olmuştur. Araştırmaya 8. sınıfların katılımının daha az olmasının sebebi yılsonunda liseye geçiş sınavına girecekleri için bu tip etkinliklere daha az zaman ayırdıkları düşünülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Anne Meslek Durumu

Anne Mesleği	n	%
Memur	64	20,6
İşçi	39	12,5
Esnaf	16	5,1
Emekli	12	3,9
Çiftçi	6	1,9
Çalışmıyor	166	53,4
Diğer	8	2,6
Toplam	311	100,0

Tablo 3'e bakıldığında öğrencilerin annelerinin meslek durumuna göre dağılımı %20,6 ile memur, %12,5 ile işçi, %5,1 ile esnaf, %3,9 ile emekli, %1,9 ile çiftçi, %53,4 ile çalışmıyor ve %2,6 ile diğer şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin yarısından fazlası çalışmamaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların Baba Meslek Durumu

Baba Mesleği	n	%
Memur	101	32,5
İşçi	93	29,9
Esnaf	67	21,5
Emekli	25	8,0
Çiftçi	5	1,6
Çalışmıyor	8	2,6
Diğer	12	3,9
Toplam	311	100,0

Tablo 4'e bakıldığında öğrencilerin babalarının meslek durumuna göre dağılımı %32,5 ile memur, %29,9 ile işçi, %21,5 ile esnaf, %8,0 ile emekli, %1,6 ile çiftçi, %2,6 ile çalışmıyor ve %3,9 ile diğer şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcı öğrencilerin babalarının mesleği en çok oranı %32,5 ile memur olması Çanakkale'de az sanayi kuruluşu olmasından kaynaklanabilir.

Tablo 5. Anne Eğitim Durumu

Anne Eğitim	n	%
İlkokul	50	16,1
Ortaokul	29	9,3
Lise	105	33,8
Ön lisans/Lisans	107	34,4

Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Çanakkale Merkez Örneği

Lisansüstü	20	6,4
Toplam	311	100,00

Tablo 5 incelendiğinde annenin eğitim durumuna göre dağılımı %16,1 ile ilkokul, %9,3 ile ortaokul, %33,8 ile lise, %34,4 ile ön lisans/lisans ve %6,4 ile lisansüstü şeklindedir.

Tablo 6. Baba Eğitim Durumu

Baba Eğitim	n	%
İlkokul	32	10,3
Ortaokul	40	12,9
Lise	85	27,3
Ön lisans/Lisans	122	39,2
Lisansüstü	32	10,3
Toplam	311	100,00

Tablo 6 incelendiğinde annenin eğitim durumuna göre dağılımı %10,3 ile ilkokul, %12,9 ile ortaokul, %27,3 ile lise, %39,2 ile ön lisans/lisans ve %10,3 ile lisansüstü şeklindedir.

Tablo 7. Ailenin Aylık Gelir Durumu

Aylık Gelir	n	%
Kötü	16	5,1
Orta	175	56,3
İyi	103	33,1
Çok İyi	17	5,5
Toplam	311	100,0

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin ailesinin aylık gelir durumuna göre dağılımı %5,1 ile kötü, %56,3 ile orta, %33,1 ile iyi ve %5,5 ile çok iyi olduğu görülmektedir. Ailenin aylık gelir durumu asgari ücret, açlık sınırı, yoksulluk sınırı verileri dikkate alınarak ve rakamlar verilerek veriler ayrıntılı olarak toplanmak istenmiş ancak İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından para ile ilgili rakamlarının yazılması etik açıdan sakıncalı bulunmuştur. Bu nedenle, araştırmada aylık gelir durumu kötü, orta, iyi ve çok iyi şeklinde sorularak veriler toplanabilmiştir.

5. BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri çeşitli değişkenlere analiz edilmiş ve sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 8. Finansal Bilgi Testi Puanlarının Öğrenci Cinsiyetine Göre Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	Sıralama Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	Kız	151,42	0,30
	Erkek	162,05	

Tablo 8 incelendiğinde, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar cinsiyet bakımından anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulan bu test sonucunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p > 0,05$).

Tablo 9. Finansal Bilgi Testi Puanlarının Öğrenci Sınıf Seviyesine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Sınıf	n	Sıra Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	5	119	148,52	0,52
	6	69	158,78	
	7	63	154,52	
	8	60	169,19	

Tablo 9'a bakıldığında, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak için Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Yapılan bu test sonucunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık yoktur ($p > 0,05$).

Tablo 10. Finansal Bilgi Testi Puanlarının Anne Mesleğine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Anne Mesleği	n	Sıra Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	Memur	64	181,45	0,00
	İşçi	39	187,17	
	Esnaf	16	159,69	
	Emekli	12	147,46	
	Çiftçi	6	87,50	
	Çalışmıyor	166	139,62	
	Diğer	8	197,06	

Tablo 10'a göre, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar anne mesleği bakımından anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Uygulanan bu test sonucunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Tespit edilen bu farklılığın hangi grubun lehine olduğunu anlamak için Tukey HSD testi yapılmıştır. Annesi memur olan öğrencilerin finansal bilgi testin aldığı puanlar annesi çalışmayan öğrencilerin finansal bilgi testinden daha yüksektir. Başka bir ifade ile, annesi memur olan öğrenciler, annesi çalışmayan öğrencilere göre daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 11. Finansal Bilgi Testi Puanlarının Baba Mesleğine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Baba Mesleği	n	Sıra Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	Memur	101	179,41	0,00
	İşçi	93	140,18	
	Esnaf	67	131,40	
	Emekli	25	159,92	
	Çiftçi	5	113,30	
	Çalışmıyor	8	167,94	
	Diğer	17	220,67	

Tablo 11'e göre, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar baba mesleği bakımından anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Uygulanan bu test sonucunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Tespit edilen bu farklılığın hangi grubun lehine olduğunu anlamak için Tukey HSD testi yapılmıştır ancak bu test ile hangi meslek grubunun lehine olduğuna dair anlamlı farklılık bulunamamıştır. Bundan dolayı Mann Whitney U testi de yapılmıştır, babası memur olanların, babası işçi olanlardan daha iyi puanlar aldığı görülmüştür ($p < 0,05$).

Tablo 12. Finansal Bilgi Testi Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	İlkokul	50	91,72	0,00

Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Çanakkale Merkez Örneği

Ortaokul	29	126,40
Lise	105	157,52
Ön lisans/Lisans	107	191,33
Lisansüstü	20	164,20

Tablo 12 incelendiğinde, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar anne eğitim durumu bakımından anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Uygulanan bu test sonucunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tespit edilen bu farklılığın hangi grubun lehine olduğunu anlamak için Tukey HSD testi yapılmıştır. Ortaokul, lise, ön lisans/lisans, lisansüstü mezuniyete sahip annelerin çocuklarının finansal bilgi testi sonuçları ilkökul mezunu annelerin çocuklarından daha yüksektir. Ayrıca ön lisans/lisans ve lisansüstü mezun annelerin çocukları ortaokul mezunu annelerin çocuklarından daha yüksek puan almıştır. Böylece annelerin eğitim düzeylerinin iyi olması çocukların finansal okuryazarlığı olumlu etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 13. *Finansal Bilgi Testi Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları*

	Baba Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	İlkokul	32	72,56	0,00
	Ortaokul	40	129,70	
	Lise	85	145,85	
	Ön lisans/Lisans	122	190,95	
	Lisansüstü	32	166,02	

Tablo 13 incelendiğinde, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar baba eğitim durumu bakımından anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Uygulanan bu test sonucunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tespit edilen bu farklılığın hangi grubun lehine olduğunu anlamak için Tukey HSD testi yapılmıştır. Ortaokul, lise, ön lisans/lisans, lisansüstü mezuniyete sahip babaların çocuklarının finansal bilgi testi sonuçları ilkökul mezunu babaların çocuklarından daha yüksektir. Böylece babaların eğitim düzeylerinin iyi olması çocukların finansal okuryazarlığı olumlu etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 14. *Finansal Bilgi Testi Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları*

	Gelir Durumu	n	Sıra Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	Kötü	16	140,13	0,02
	Orta	175	159,65	
	İyi	103	162,82	
	Çok İyi	17	92,06	

Tablo 14'e bakıldığında, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar ailenin gelir durumuna göre anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak için Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Yapılan bu test sonucunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tespit edilen bu farklılık için Tukey HSD testi yapılmıştır. Aile gelir durumu orta ve iyi olanlar ile çok iyi olanlar karşılaştırıldığında gelir durumu orta olanların lehine finansal okuryazarlık düzeyi saptanmıştır.

Tablo 15. *Finansal Bilgi Testi Puanlarının Öğrencilerinin Birikim Yapma Tarzlarına Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları*

	Birikirme Tarzı	n	Sıra Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	A	186	166,73	0,00
	B	113	146,74	
	C	12	76,92	

A: Paramı önceden biriktirmek için ayırır, kalanı harcarım.

B: Paramı önce harcar, kalanını biriktiririm.

C: Paramın tamamını harcar, hiç biriktirmem.

Tablo 15 incelendiğinde, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar öğrencilerinin birikim tarzlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak için Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Yapılan bu test sonucunda öğrencilerinin birikim tarzlarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Tespit edilen bu farklılık için Tukey HSD testi yapılmıştır. “Paramı önceden biriktirmek için ayırır, kalanı harcarım” diyen öğrenciler, “paramı önce harcar, kalanını biriktiririm” ve “paramın tamamını harcar, hiç biriktirmem” diyen öğrencilerden daha yüksek düzeyde finansal bilgi testi puanlarına sahiptir. Böylece paramı önceden biriktirmek için ayırır, kalanı harcarım şeklinde para biriktirme tarzı olanların finansal okuryazarlık düzeyinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 16. Finansal Bilgi Testi Puanlarının Öğrencilerin Ekonomi, Para Konularıyla İlgili Herhangi Bir Dergi, Yayın, Televizyon Programı vb. Takip Etme Durumuna Göre Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Yayın Takip	n	Sıralama Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	Evet	116	157,34	0,83
	Hayır	195	155,20	

Tablo 16 incelendiğinde, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar ekonomi yayınları takip etme bakımından incelemek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulan bu test sonucunda ekonomi yayınları takip etme durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p > 0,05$).

Tablo 17. Finansal Bilgi Testi Puanlarının Öğrencilerin Kumbara Kullanım Durumuna Göre Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Kumbara kullanımı	n	Sıralama Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	Evet	262	162,03	0,00
	Hayır	49	123,77	

Tablo 17 incelendiğinde, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar kumbara kullanma anlamında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulan bu test sonucunda kumbara kullanma durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p < 0,05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında kumbara kullananların, kumbara kullanmayanlara göre finansal okuryazarlık düzeyi yüksektir.

Tablo 18. Finansal Bilgi Testi Puanlarının Öğrencilerin Harcama Yaparken Düzenli Olarak Bütçe Yapmasına Göre Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Bütçe Yapma	n	Sıralama Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	Evet	214	156,28	0,93
	Hayır	97	155,39	

Tablo 18 incelendiğinde, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlar harcama yaparken düzenli olarak bütçe yapması anlamında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulan bu test harcama yaparken düzenli olarak bütçe yapmasına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 19. Finansal Bilgi Testi Puanlarının Öğrencilerin Alışveriş Öncesi Alacağı Ürün Hakkında Araştırma Yapmasına Göre Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

	Alışveriş Öncesi Araştırma	n	Sıralama Ortalaması	p
Finansal Bilgi Testi	Evet	264	165,48	0,00
	Hayır	47	102,74	

Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Çanakkale Merkez Örneği

Tablo 19'a bakıldığında, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlara göre öğrencilerin alışveriş öncesi alacağı ürün hakkında araştırma yapmasına göre anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan bu test sonucunda öğrencilerin alışveriş öncesi alacağı ürün hakkında araştırma yapmasına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında öğrencilerin alışveriş öncesi alacağı ürün hakkında araştırma yapmasına evet diyenler, hayır diyenlere göre finansal okuryazarlık konusunda daha başarılıdır denilebilir.

Tablo 20. *Finansal Bilgi Testi Puanlarının Öğrencilerin Alışveriş Yapmadan Önce Alışveriş Yapacağı Mağaza Hakkında Araştırma Yapmasına Göre Mann-Whitney U-Testi Sonuçları*

Finansal Bilgi Testi	Mağaza	n	Sıralama Ortalaması	p
	Araştırması			
	Evet	237	165,47	0,00
	Hayır	74	125,66	

Tablo 20 incelendiğinde, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldıkları puanlara göre öğrencilerin alışveriş öncesi alışveriş yapacağı mağaza hakkında araştırma yapmasına göre anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan bu test sonucunda öğrencilerin alışveriş öncesi alışveriş yapacağı mağaza hakkında araştırma yapmasına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında öğrencilerin alışveriş öncesi alışveriş yapacağı mağaza hakkında araştırma yapmasına evet diyenler, hayır diyenlere göre finansal okuryazarlık konusunda daha başarılı denilebilir.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğrencilerin finansal konularda farkındalıklarının artırılması, finansal okuryazarlık eğitimi verilmesi sonucunda kendi geleceklerini planlama, ekonomik faaliyetlerde daha bilinçli davranış ve tutumlar sergileyerek bireysel gelişmelerinin yanında uzun vadede ülkenin ekonomik gelişmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Başka bir ifadeyle, küçük yaşta alınan finansal okuryazarlık eğitiminin insanların ekonomik olarak bağımsız bir şekilde yaşamalarına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, nicel araştırma yöntemi ile incelenmiş ve analiz edilmiştir. Veriler Finansal Bilgi Testi Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, Çanakkale'de yapılan bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin finansal bilgi testinden aldıkları puan ortalaması 21,8 puan ortalaması ile iyi düzeyde olduğu görülmüştür. Karaaslan (2020), ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi isimli Isparta'da ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada finansal bilgi testinin ortalamasını 15,5 puan olarak tespit etmiştir. Bu farklılığın sebebi alınan örneklemin farklı bölgelerden oluşmasından kaynaklanabilir.

Yapılan araştırma sonucunda, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldığı puanlar cinsiyete, sınıf düzeyine, bütçe yapma durumuna, ekonomi ile ilgili herhangi bir televizyon yayını, dergi vb. takip etme durumuna göre anlamlı farklılık görülmemiştir. Cinsiyet değişkenine göre Coşkun Erdoğan ve Erdoğan yaptığı çalışmada farklılık yok iken, Karaaslan (2020)'in çalışmasında kız öğrencilerin lehine farklılık bulunmuştur. Taş (2019), üniversitelerin iktisadi ve idari bilimler fakültesinde eğitim gören öğrencilerinin üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada ise erkek öğrencilerin lehine farklılık bulmuştur. Sınıf düzeyi değişkenine göre ise Karaaslan (2020) çalışmasında 5.sınıflara karşı 6., 7. ve 8. sınıfların lehine farklılık tespit edilmiştir. Ortaya çıkan farklı sonuçların sebebi örneklemin farklı bölgelerden olmasından veya yaş düzeyi farklılığından kaynaklanabilir. Başka bir ifadeyle, yapılan bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyini cinsiyet, sınıf, bütçe yapma ve ekonomi ile yayın takip etme değişkenleri farklılık bulunmamıştır.

Öğrencilerin finansal bilgi testinden aldığı puanlar anne mesleği, baba mesleği, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aile gelir durumu, birikim yapma durumu, kumbara kullanımı, alışveriş öncesi ürün ve mağaza hakkında araştırma yapma durumu değişkenlerine göre karşılaştırıldığında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Anne mesleği değişkenine göre; öğrencilerin finansal bilgi testinden aldığı sonuçlar karşılaştırıldığında annesi memur olanların, annesi çalışmayanlara göre finansal okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Baba mesleği değişkenine göre, öğrencilerin finansal bilgi testinden aldığı sonuçlar karşılaştırıldığında babası memur olanların babası işçi olanlardan finansal düzeyi daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Karaaslan (2020) ise çalışmasında anne ve baba mesleği değişkenlerine göre bir farklılık bulunmamıştır.

Anne eğitim durumu değişkenine göre, annesi ortaokul, lise, ön lisans/ lisans, lisansüstü eğitime sahip olan annelerin çocukları ilkökul mezunu olan annelerin çocuklarından daha yüksek düzeyde finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ön lisans/lisans ve lisans mezunu annelerin çocukları, ortaokul mezunu annelerin çocuklarından daha

yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğu saptanmıştır. Böylece annelerin eğitimi durumu iyi olan çocukların finansal okuryazarlık durumu daha iyi olduğu söylenebilir.

Baba eğitim durumu değişkenine göre, babası ortaokul, lise, ön lisans/ lisans, lisansüstü eğitime sahip olan babaların çocukları ilköğretim mezunu olan babaların çocuklarından daha yüksek düzeyde finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Özbek (2019), yaptığı araştırmada anne ve babanın finansal konularda bilgili olmalarının, harcamalarını önceden planlama, bütçe yapma, tasarruf alışkanlığının çocukların finansal okuryazarlıkları üzerinde fayda sağlayacağını ebeveynlerin hem davranışları hem de yönlendirmeleri ile daha anlamlı hale geleceğini belirtmiştir.

Aile gelir durumu değişkenine göre, ailesinin gelir durumu orta olan çocukların finansal okuryazarlık düzeyi, ailesinin gelir durumu çok iyi olan çocuklardan daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca aile gelir durumu iyi olanlar ile çok iyi olanlar karşılaştırıldığında, aile gelir durumu iyi olan çocukların lehine bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Birikim yapma durumu değişkenine göre, “Paramı önceden biriktirmek için ayırır, kalanı harcarım” biriktirme tarzına sahip öğrenciler, “paramı önce harcar, kalanını biriktirim” ve “paramın tamamını harcar, hiç biriktirmem” biriktirme tarzına sahip öğrencilerden daha iyi finansal okuryazarlık düzeyine sahiptir. Bundan dolayı parasını önce biriktirmek için ayıran ve kalanı harcayan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin, parasını önce harcayan ya da hiç birikim yapmayan öğrencilere göre daha iyi seviyede olduğu görülmüştür. Alkaya ve Yağlı (2015) üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık konusundaki araştırmalarında, öğrencilerin birikim yapma oranlarına bakıldığında yarıya yakınının %47,6’sının son bir yıl içinde birikim yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmada (Bayram, 2010) öğrencilerin %65’inin aylık bütçe yaptığı ile %40’ının düzenli para biriktirme alışkanlığı olduğudur. Birikim yapma alışkanlığı küçük yaşlardan itibaren öğrencilerde davranışa dönüşmesi için finansal okuryazarlık eğitimi ile verilebilir.

Küreselleşme ile para ve kaynaklarını tüketme konusunda başta medya, internet üzerindeki reklamlar sürekli tüketim yaparak mutlu bireyler algısını oluşturmaktadır. Harcamalarımızı kolay yapabilmemizde kredi kartları ve taksit fırsatları sunulmasının da etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Borçlanmamız ile zamanla bütçemizi yönetmekte güçlük çekmemize neden olmaktadır.

Kumbara kullanımı değişkenine göre, kumbara kullanan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi, kumbara kullanmayanlara göre daha yüksektir. Böylece kumbara kullanımının öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyini olumlu etkilediği söylenebilir. Alışveriş öncesi ürün ve mağaza hakkında araştırma yapma durumu değişkenine göre, alışveriş öncesi ürün ve mağaza hakkında araştırma yapan öğrenciler ile araştırma yapmayan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi karşılaştırıldığında ürün ve mağaza hakkında araştırma yapanların lehine sonuç bulunmuştur.

ÖNERİLER

- Milli Eğitim Bakanlığının ders müfredatına ilköğretim başta olacak şekilde eğitimin diğer kademelerinde de birbirini tamamlayacak şekilde finansal okuryazarlık dersi seçmeli veya zorunlu olarak eklenebilir.
- Üniversitelerde finansal okuryazarlık üzerine lisansüstü program açılabilir, yaygınlaştırılabilir ve ilgili öğretmenlerin bu lisansüstü eğitimi alarak finansal okuryazarlık dersi okullarda okutulabilir.
- Araştırma sonuçlarında daha az eğitim seviyesine sahip velilerin çocuklarının finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Bundan dolayı özellikle eğitim düzeyi ilköğretim olan velilere yönelik finansal okuryazarlık becerisi eğitimi düzenlenebilir.
- Öğrencilere internet üzerinden alışveriş yaparken karşılaştıkları riskler ve bu risklerden nasıl korunabilecekleriyle ilgili eğitimler verilebilir.
- Öğrencilere ekonomi konularını daha eğlenceli biçimde verebilecek kaynaklar sağlanabilir, eğitimler verilebilir.
- Öğrencilere bilinçli bir şekilde birikim yapma eğitimi sunulabilir.
- Öğrencilere doğru bütçe yapımı hakkında eğitim sunulabilir.
- Öğrencilere doğru e- ticaret hakkında eğitim sunulabilir.
- Öğrencilere ve velilere satın alınan bir üründe sorun çıktığı zaman nereye başvurulabileceği ve nasıl çözülebileceği konusunda eğitimler verilebilir.
- Öğrencilere vergi, sigorta hakkında bilgilendirmeler yapılabilir.
- Finansal okuryazarlık eğitimi verilerek ortaokul yıllarında temellendirilme yapılarak toplum bilincinin oluşturulması sağlanabilir.
- Finansal okuryazarlık eğitimin bireysel ve toplumsal huzur ve gelişmişlik için önemi konusunda farkındalık oluşturulabilir.

Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Çanakkale Merkez Örneği

- Öğrencilerimizin gelecek nesillerimizin anneleri ve babaları olacağı unutulmadan finansal okuryazarlık eğitim programlarına katılmaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA.

- ALKAYA, A & YAĞLI, İ. (2015). “Finansal Okuryazarlık Finansal Bilgi Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(40): 585-598.
- BAYRAM, S. S. (2010). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- BEDİR, G. (2020). Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranışlarına İlişkin Hatay’da Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Toros Üniversitesi, Lisansüstü eğitim Enstitüsü, Mersin.
- COŞKUN ERDOĞAN, D. & ERDOĞAN, S. (2018). “Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Ölçülmesi ve Finansal Eğitimin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Etkisi: Şırnak Üniversitesi Örneği”. Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1): 138-159.
- ÇARIKÇI, O. (2019). “İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Finansal Farkındalık Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (5): 133-157.
- ÇEVİK, C. (2018). “Ön Lisans Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Araştırma: Kırklareli Üniversitesi Örneği”. Ekonomi Maliye İşletme Dergisi, 1(1): 21-38.
- FODER. (2018). “Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği Temmuz E Bülteni”. <https://fo-der.org/wp-content/uploads/2018/07/FODER-E-B%C3%BClten.pdf> adresinden 2 Ocak 2021 tarihinde erişilmiştir.
- GARANTİ BANKASI. (2020). “Çocuğunuzun Finansal Okuryazarlık Becerilerini Hangi Yaşta, Nasıl Geliştirebilirsiniz?” <https://www.garantibbva.com.tr/tr/blog/cocuklar-icin-finansal-okuryazarlik.page> adresinden 15 Ocak 2021 tarihinde erişilmiştir.
- GÜVENÇ, H. (2017). “Öğretim Programlarımızda Finansal Okuryazarlık”. Elementary Education Online, 16(3): 935-948.
- KARAASLAN, H. (2020). Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- MAMADOVA, G. (2020). İlkokul ve Ortaokul Öğretim Programlarındaki Kazanımlarda Finansal Okuryazarlıkla İlgili Öğrencilerin Tutum ve Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- MEB. (2020). “Resmi Okullar”. <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx> adresinden 1 Aralık 2020 tarihinde erişildi.
- MEB. (2021). “Talim ve Terbiye Kurulu Haftalık Ders Çizelgeleri”. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7> adresinden 30 Ocak 2021 tarihinde erişilmiştir.
- ÖZBEK, A. (2019). Erken Dönemde Ekonomi Eğitiminin Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisi: Uluslararası Bakalorya Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- ÖZYURT, Ö. (2020). Parasını Yöneten Çocuklar. Beta Basım Yayıncılık, İstanbul
- REİS, Ş. G., DOĞAN, D. & EKŞİ H.İ. (2018). “Türkiye’de Finansal Okuryazarlık ile İlgili Çalışmaların Bibliyometrik Analizi: 2010-2017 Dönemi”. II. Uluslararası Mutidisipliner Çalışmaları Kongresi 4-5 Mayıs 2018, Adana.
- SÖNMEZ, T. M. (2016). Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Matematiksel Modelleme Etkinlikleriyle Matematikselleştirme Süreçlerinin ve Finansal Okuryazarlıklarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- TAŞ, T. (2019). TR83 Bölgesindeki Üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- TÜBİTAK, (2020). TÜBİTAK Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması Rehberi. Ankara.

YALÇIN, Z & ÖZTÜRK M. E. (2019). "Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Amacıyla Türkiye'de Üniversite Öğrencilerine Yönelik Yapılan Çalışmalar: Munzur Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma". Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(15): 83-98.